נדהו בפניו אין מתירין לו אלא בפניו. דכיון דבפניו נדהו אלים נדוייה ולא מיעקר אלא בפניו דומיא דמאי דאמרינן בפ' השולח (גיטין דף לג:) כל מילתא דמתעבידא בי עשרה צריכה בי עשרה לאשלופה. ולא נהירא אלא טעמא דמילתא משום חשדא דאי מתירין לו שלא בפניו פעמים שיתירוהו והמנודה לא ידע וכשלא יהגו בו נידוי יבא לחשדא אבל כשנדהו שלא בפניו ליכא חשדא שאף הוא סובר שמא התירוהו שלא בפניו כשם שנדוהו שלא בפניו וזה כאותה שאמרו לקמן בפ' ר"א (דף סה.) המודר הנאה מחבירו בפניו אין מתירין לו אלא בפניו ומפרש בירושלמי דטעמא משום חשדא ולפי זה כל שהודיעוהו דליכא חשדא מתירין לו שלא בפניו וכל שהתירוהו נמי אע"פ שלא הודיעוהו מותר דיעבד: השומע הזכרת השם מפי חבירו צריך לנדותו. בריש תמורה (דף ג:) מפקינן אזהרה למזכיר שם שמים לבטלה מדכתיב (דברים י) את ה' אלהיך תירא: ואם לא נדהו הוא עצמו יהא בנדוי. לא שיהא בנדוי מאליו אלא ראוי להתנדות קאמר שהרי המזכיר עצמו צריך נדוי והיאך יהא חמור ממנו השומע ושותק אלא כדאמרן: שבכל מקום. טעמא קא יהיב למאי דאמרינן ואם לא נדהו הוא עצמו יהא בנדוי שהרי עכשיו חמור דשם עניות מצויה דכתיב (שמות כ) בכל המקום אשר אזכיר את שמי אבא אליך וברכתיך ומהזכרת השם למצוה מביאה ברכה ועושר הזכרה לשוא גורמת עניות אי נמי מדכתיב גבי שבועת שקר (זכריה ה) וכלתו ואת עציו ואת אבניו ובתמורה (דף ג:) מדמי הזכרת שם לבטלה לשבועת שקר: שנאמר כי מתו כל האנשים וגו'. דלא מתו ממש כדאמרינן לקמן בפרק ר"א (דף סד:) דמהוי הוו דכל מקום שנאמר נצים ונצבים אינם אלא דתן ואבירם ואינהו הוו במחלוקת של קרח אלא דמפני שהעני אמר כי מתו דאע"ג דאמרינן התם דארבעה חשובין כמת עני וסומא ומצורע ומי שאין לו בנים הכא ודאי מעניות קאמר דאין לומר שנסתמו דהא כתיב במחלוקתו של קרח (במדבר טז) העיני האנשים ההם תנקר וליכא למימר נמי שהיו מצורעין דהא כתיב (דברים יא ו) בקרב כל ישראל וליכא למימר שנתרפאו במתן תורה דהא אמרינן שחזרו למומן במעשה העגל וליכא למימר דמשום שלא היה להם בנים דהא"כ היכי א"ל מפני זה שוב מצרימה וכי מפני שלא היה להם בנים לא היו נשמעין למלכות להלשינו אל פרעה אלא ודאי מפני שירדו מנכסיהם ולא היו דבריהם נשמעים: או מיתה או עוני. אלמא שוו להדדי. והקשו בתוספות מאי איריא שומע הזכרת השם מפי חבירו דצריך לנדותו הא אמרינן בירושלמי דכל שאינו עושה כשורה צריך לנדותו והכי נמי מוכח בדוכתי טובא דאמרינן בפ"ק דקדושין (דף כח.) חזיוהו לההוא גברא דהוה זרע ביני גופני אמרי ניתי מר ונשמתיה וכו' ובפרק ואלו מגלחין (מ"ק דף יז.) אמרינן דאמתיה דרבי חזיתיה לההוא גברא דהוה מחי לבנו גדול ואמרה ליהוי ההוא גברא בשמתא. ותירצו דאין הכי נמי אלא מיהו בהזכרת השם בלחוד הוא דאמר דאם לא נדהו הוא עצמו יהא בנדוי מפני שעונשה חמור וכדכתיבנא: ושמע מינה אין בין נדוי להפרה ולא כלום. הקשו בתוספות מדאמר בפרק ואלו מגלחין (שם דף טז.) הכי קאמר שמואל טוש אסר וטוש שרי וה"מ לממונא אבל לאפקרותא עד דחיילא עליה שמתא תלתין יומין ותירצו דשאני הכא שנדוי זה אינו אלא לאיים עליו שלא יזכיר עוד שם שמים לבטלה ולא דמי לאפקרותא מ"מ הכא אין בין נדוי להפרה ולא כלום. אבל ראיתי לרב אלפסי ז"ל שדחה אותה שבפ' ואלו מגלחין מפני זו כמש"כ בהלכותיו בפ' ואלו מגלחין. וכן דעת הרמב"ם ז"ל (בפ"ק) [נ"ל בפ"ז הל' יג] מהלכות ת"ת: ת"ח מנדה לעצמו ומפר לעצמו. כתב הרשב"א ז"ל דדוקא היכא דלא הוי בר נדוי כי הא דמר זוטרא דממדת חסידות בעלמא משום יקרא דבר בי רב הוה משמת נפשיה אבל כשנדה עצמו על דבר שהיה חייב עליו נדוי לא כל הימנו להתיר עצמו. והקשו עליו אם כן היכי מקשי ליה הש"ס פשיטא מקמי דאמר כי הא דמר זוטרא אדרבה הנ"ל אמאי. לפיכך אמרו דבכל ענין שנדה את עצמו מיפר לעצמו וכן דעת הרמב"ם ז"ל בפרק ז' מהלכות ת"ת (הל' יח). וראיתי למקצת מפרשים שכתבו דלא גרסינן פשיטא אלא ה"ג ומיפר לעצמו כי הא ולמי שגורס כן דברי הרשב"א נכונין בטעמם: וכי עייל לביתיה שרי לנפשיה. כדי שלא יצטרכו בני ביתו להתרחק ממנו ומהא משמע דמנודה אפילו בני ביתו נוהגין בו נדוי דאי

תורה אור

במנודה אני לך: דרבי עקיבא סבר לישנא דנידויא הוא ורבנן סברי לישנא דמשמתנא הוא, ופליגא דרב חסדא דההוא גברא דאמר משמתנא בנכסיה דבריה דרב ירמיה בר אבא אתא לקמיה דרב חסדא א"ל לית דחש לה להא דרבי עקיבא, קסבר במשמתנא פליגי. אמר רבי אילא אמר רב נדהו בפניו אין מתירין לו אלא בפניו, נדהו שלא בפניו מתירין לו בין בפניו בין שלא בפניו. אמר רב חנין אמר רב השומע הזכרת השם מפי חבירו צריך לנדותו, ואם לא נידהו הוא עצמו יהא בנידוי שכל מקום שהזכרת השם מצויה שם עניות מצויה ועניות כמיתה שנאמר כי מתו כל האנשים ותניא כל מקום שנתנו חכמים עיניהם או מיתה או עוני. אמר רבי אבא הוה קאימנא קמיה דרב הונא שמעה להך איתתא דאפקה הזכרת השם לבטלה, שמתה ושרא לה לאלתר באפה, ש"מ תלת: ש"מ השומע הזכרת השם מפי חבירו צריך לנדותו, וש"מ נידהו בפניו אין מתירין לו אלא בפניו, וש"מ אין בין נידוי להפרה ולא כלום. אמר רב גידל אמר רב תלמיד חכם מנדה לעצמו ומיפר לעצמו, פשיטא! מהו דתימא אין חבוש מתיר עצמו מבית האסורין, קמ"ל. היכי דמי? כי הא דמר זוטרא חסידא כי מחייב בר בי רב שמתא משמית נפשיה ברישא והדר משמת בר בי רב, וכי עייל לביתיה שרי לנפשיה והדר שרי ליה. ואמר רב גידל אמר

מנין

רש"י

קסבר במשמתנא פליגי. דהכא משמתנא קאמר וקאמר ליה רב חסדא לית דחש לה להא דר"ע דהוה אוסר במנודה אני לך דהיינו משמתנא: **נידהו בפניו.** חכם שנידה את האדם בפניו אין יכול להתיר לו אלא בפניו: **הזכרת השם.** שמוציא שם שמים לבטלה: **שנאמר כי מתו כל האנשים.** ואמרינן היינו דתן ואבירם שנפלו בעניות: **כל מקום שנתנו חכמים עיניהם.** לאדם שנידו: או מת או נפל בעניות ואהכי צריך לנדותו כדי שיפול בעניות דהיינו כמיתה: **אין בין נידוי להפרה ולא כלום.** דלא צריך להיות יום או יומים בנידוי דהא לאלתר שרא לה: **היכי דמי.** דמנדה לעצמו: **ועייל לביתיה ושרי ליה.** שלא נידהו בפניו:

קא

תוספות

במאי פליגי במנודה אני לך דר"ע סבר לישנא דנידויא הוא. שיהא כם וכד ומרוחק מהנאתו דאין לספקו בלשון נידוי ולענין הרחקת ד' אמות אף על גב דלשון המשנה קורא מנודה שנדוהו כדאמרי' מ"ק (דף טו:) מנודה לא שונה ולא שונין לו מכל מקום כשאדם רוצה להרחיק עצמו ד' אמות אינו רגיל להזכיר נידוי על עצמו בשביל כך הלכך על כרחך לישנא דנידוי הוא כדפי' ושפיר הוי ידים מוכיחות בלא שאני אוכל לך: **נדהו** בפניו אין מתירין לו אלא בפניו. יש לפרש דשפיר מועיל גם שלא בפניו אלא לכבודו של מנודה דכמו שביישו לפניו כך יש לפייסו לפניו אע"פ שנדהו בדין אי נמי בעי למימר דכיון שנדוהו בפניו אלים הנידוי כל כך שלא יועיל היתר אלא בפניו כעין שנדהו ודכוותה אמרינן בגיטין (דף לג:) כל מילתא דמתאמרא בפני י' צריכא בי י' [לאשלופא]: **אם** לא נדהו הוא בעצמו יהא בנידוי. כלומר חכמי הדור חייבין לנדותו: **שבכ"מ** שהזכרת השם מצויה עניות מצויה. פי' הרב אלעזר דנפקא לן מדכתיב (שמות כ) בכל מקום אשר אזכיר את שמי אבא אליך וברכתיך מדהזכרת שם דמצוה גורם ברכה דהיינו עושר א"כ הזכרת שם דלבטלה גורם עניות ור"י פי' דנפקא לן מדכתיב גבי שבועת שקר (זכריה ה) ובא אל בית הגנב וכלתו ואת עציו ואת אבניו והזכרת השם לבטלה דומה קצת לשבועת שקר: **עניות** כמיתה דכתיב כי מתו כל האנשים המבקשים את נפשך. גבי דתן ואבירם דע"כ לא מתו אז במצרים שהרי היו במדבר וליכא למימר שהיו סומין ומצורעים החשובים כמתים סומין ליכא למימר דכתיב (במדבר טז) העיני האנשים ההם תנקר ומצורעים נמי לא שהרי היו בקרב ישראל וליכא למימר שנתרפאו במתן תורה שהרי חזרו למומן במעשה העגל וליכא למימר שלא היו להם בנים דהא כתיב (שם) (הם) ונשיהם ובניהם וטפם ועוד דמשום שלא היו להם בנים לא נמנעו מלהיות קרובים למלכות כבתחילה אבל בשביל עניות ודאי נמנעו מלהיות קרובים למלכות: **אין** בין נידוי להפרה ולא כלום. תימה דאמרי' במ"ק (דף יז.) טוש אסר וטוש שרי פי' לאלתר ה"מ לענין מנודה אבל לענין אפקירותא עד דחייל עליה שמתא תלתין יומין וי"ל ה"כ כיון שנידוי זה אינו אלא לכפרה בעלמא ולאיומי' עליו שלא ירגיל עוד להזכיר שם שמים לבטלה אין זה נידוי חשוב כאפקירותא א) לאחר עבירות לחול עליו נידוי שעה אחת: **משמית** נפשיה והדר משמת בר בי רב. פר"ת שזה היה עושה כדי שלא ישכח להתיר הנידוי של בר בי רב אבל עכשיו שמשמת נפשיה מתוך כך שהיה זכור להתיר שלו זכור יהיה נמי להתיר של בר בי רב ור"י פירש [illegible]

פי' הרא"ש

ובמנודה. הוא דפליגי דר"ע סבר כיון דלא אפקיה בלשון שמתא נאו דעתיה אנדוי: נדהו בפניו. מי שנתחייב נדוי ונדהו בפניו אין מתיר לו אלא בפניו דכמו שנדאו בפניו צריך לכבדו בפניו ולכבוד המנודה קפיד רב ואם התירו שלא בפניו הוי מותר: נדהו שלא בפניו מתירין לו בין בפניו בין שלא בפניו. בפניו אתי לאשמעי' סד"א לא יתירו לו בפניו דמתבייש מפני קמ"ל דאין בושת יש מפרשים דאין מתירין לו אלא בפניו שמא לא ידע שהתירו לו וגם אחרים שואלין לו אם התירו לו והוא אומר לא וכשרואין שמקרבין אותו מזלזלין בנדוי ולא יחושו עוד על נדוי חכמים ז"ל ולהאי פירושא אם התירו לו שלא בפניו אינו מותר [אבל] בנדהו שלא בפניו כשרואה שמקרבין אותו יאמר בלבו כמו שנדוהו שלא בפניו כך התירו גם שלא בפניו: השומע הזכרת השם מפי חבירו צריך לנדותו. דאמרינן בריש תמורה (דף ג:) אזהרה למוציא שם שמים לבטלה שנאמר את ה' אלהיך תירא ואם לא נדהו הוא עצמו יהא בנדוי פי' ראוי להתנדות: שכל מקום שהזכרת השם מצויה שם עניות מצויה. דכתיב בכל המקום אשר אזכיר את שמי אבוא אליך וברכתיך וברכה היינו עושר דכתיב וברכך בכל מעשה ידיך ומדהזכרת מצוה מעשרת מכלל דהזכרת עבירה מדלדלת: ועניות כמיתה דכתיב כי מתו כל האנשים. והאי קרא בדתן ואבירם כתיב ולקמן בפ' ר"א מוכח דע"כ האי מתו ר"ל שירדו מנכסיהם ולפי שהזכרת השם דבר שגורם עניות ומיתה החמירו בה יותר מבשאר עוברי עבירה ואמרו שאם לא נדהו השומע יהא בנדוי: ותניא רשב"ג אמר כל מקום שנתנו חכמים עיניהם או מיתה או עוני. ומייתי עוד ראיה שעוני שקול כמיתה כדאמרינן בכמה דוכתי [ברכות נח. שבת לד. ב"ב עה. סנהדרין ק.] נתן עיניו בו ונעשה גל של עצמות ובפרק במה מדליקין (שבת לג:) ר"ש ור' אלעזר בנו כשיצאו מן המערה כל מקום שנתנו עיניהם בו היה נשרף: ש"מ אין בין נדוי להפרה כלום. ואפילו לאפקירותא ולאפוקי ממ"ד במ"ק (דף טז.) וה"מ לממונא אבל לאפקירותא עד דחיילא עליה שמתא דרבנן תלתין יומין: ומיפר. לאו דוקא דחכם בעי לשון התרה: מהו דתימא אין החבוש מתיר עצמו מבית האסורין. כי היכי דמלינן גבי התרת נדרים דהוא אינו מותר אבל אחרים מותרין לו: משמית נפשיה והדר משמת לצורבא מרבנן. דמשום כבוד תורה היה קשה בעיניו לנדותו וכדאמרינן בפ' מקום שנהגו (פסחים נב.) במעברתא מתנו אנגידא לצורבא מרבנן ולא ממנו אפתחא והוא היה המנדה והיה קשה בעיניו ומנדה א"ע תחלה א"נ כדי שלא יתעצל וישכח מלהתיר: שרי לנפשיה. שלא יצטרכו אנשי ביתו להבדל ממנו [illegible] ויהיו [illegible]

עין משפט נר מצוה

כח א מיי' פ"ו מהל' ת"ת הל' כד סמג לאוין רמב טוש"ע י"ד סי' רז סעי' ג ועי"ש:

כט ב מיי' פ"ו מהל' ת"ת הל' יג טוש"ע י"ד סי' שלד סעי' כט [וכרב אלפס מ"ק פ"ג ד' רעג וכרא"ש שם סי' יד]:

ל ג ד מיי' פ"ו הל' יד ופי"ב מהל' שבועות הל' ט סמג לאוין רמח טוש"ע שם סעי' לז וסעי' מג [וכרב אלפס שם וכרא"ש שם סי' טו]:

לא ה מיי' פ"ז מהלכות ת"ת הל' יג טוש"ע י"ד שם סעי' לא:

לב ו מיי' שם הלכה יח טוש"ע שם סעי' לג:

בעי' הגי' רבי

מסורת הש"ס

[עי' תוס' קדושין כח. ד"ה קורא]

לקמן סד: [ע"ז ה.]

סוטה מו: ע"ש חגיגה ה: ע"ש [מ"ק יז: ע"ש בכולם וכן בשאלתות פ' יתרו סי' מ ע"ש אי' אמר רשב"ג כל מקום וכו' כפי' הרא"ש כאן]

[מ"ק יז. ע"ש]

[ברכות ה: סנהדרין לה.]

תמורה ג: חגיגה

[במ"ר נשא פרשה ז]

גליון הש"ס גמ' ש"מ תלת. [illegible]